

Boban Stojanović

Milica Jović

LIBERALNO DEMOKRATSKA PARTIJA

Ovaj rad ima za cilj da analizira poziciju Liberalno demokratske partije, preciznije – da odredi njenu poziciju na partijskoj sceni Srbije i približi čitaocu njen istorijat i unutrašnju organizaciju. LDP je nastala 2005. godine, a od tada se predstavlja kao liberalna partija okrenuta evroatlantskim vrednostima. Njenu liberalnu poziciju ispitujemo kroz analizu političkih familija. Klaus fon Bajme nam prikazuje tri kriterijuma prema kojima utvrđuje pripadnost određene partije pojedinoj ideološkoj familiji, a to su: 1) geneza društvenih sukoba, 2) pripadnost nadnacionalnim federacijama partija i 3) programska orijentacija partija. Pripadnost nadnacionalnim federacijama nam govori da su partije same odredile svoju pripadnost i da su im to priznale federalne „sestrinske partije“ (von Beyme, 2002: 62–63). Polazimo upravo od ovog kriterijuma i potvrđujemo liberalnu poziciju LDP-a. Ova partija je 2008. godine postala punopravna članica Asocijacije evropskih, liberalnih i demokratskih političkih partija (ELDR), koja okuplja liberalne partije i partije centra širom Evrope. Njihova saradnja se temelji na ideologiji liberalizma i zasniva se na zaštiti individualnih sloboda i promociji slobodne tržišne ekonomije. Što se tiče partijskog određivanja prema programskoj orijentaciji partija, posebnu pažnju programu LDP-a posvećujemo u nastavku teksta.

Sa druge strane, Stojiljković (2012: 11) u tipologiji partijskih familija polazi od četiri kriterijuma klasifikacije, a to su: 1) političko samopozicioniranje, 2) stečeni imidž u stručnoj i opštoj javnosti, 3) socijalna ukorenjenost i izborna podrška i 4) interpretacija ključnih političkih vrednosti (tržišta, demokratije, slobode, pravde, nacionalne države, obima državnih funkcija). Naš rad će se zadržati samo na analizi političkih vrednosti sadržanih u programima ove partije za koje smatramo da su najbitnije prilikom određivanja njene pozicije. Naravno, ukoliko partija ima mogućnost da učestvuje u vladi onda definitivno prilikom njene analize moramo uzeti u obzir i pitanje u kojoj meri se sprovodi program i šta je od svojih programskih stanovišta partija unela u koalicioni sporazum vlade, imajući u vidu da su koalicione vlade neminovnost institucionalnog dizajna u Republici Srbiji. Ipak, LDP do sada nije imala priliku da bude deo republičke vlade, pa nam je sa te strane lakše da analiziramo njenu programsku poziciju. LDP bi se prema Kičeltovom (2004: 2) modelu razlikovanja političkih preferencija nalazila izrazito visoko na vertikalnoj osi liberalno-kosmopolitskih politika nasuprot autoritarnih politika i desno na horizontalnoj osi koja označava tržišnu alokacije resursa nasuprot političkoj.

ISTORIJAT

Liberalno demokratska partija osnovana je 5. novembra 2005. godine. Pre osnivanja delovala je kao Liberalno demokratska frakcija Demokratske stranke. Osnivač LDP-a je Čedomir Jovanović, bivši potpredsednik Vlade Srbije, koji je isključen iz Demokratske stranke.

U februaru 2004. godine u Beogradu Čedomir Jovanović se na Skupštini DS-a suprotstavio Borisu Tadiću oko tema vezanih za političku saradnju sa Vojislavom Koštunicom. Sa ciljem da afirmiše vrednosti moderne politike, uspostavljanje efikasne

parlamentarne demokratije i zaštitu osnovnih ljudskih prava i sloboda, 17. marta 2004. osnovana je NVO Centar za modernu politiku. Čedomir Jovanović je u pismu upućenom Borisu Tadiću 04. oktobra 2004. godine preporučio potpuni razlaz s Vladom Srbije i politikom Vojislava Koštunice. Na glavnom odboru Demokratske stranke 24. novembra 2004. godine zatraženo je formiranje Liberalno demokratske frakcije; ovaj zahtev rezultirao je isključenjem Čedomira Jovanovića iz Demokratske stranke 3. decembra 2004. godine. Disciplinski postupak protiv Jovanovića pokrenulo je 11 funkcionera Demokratske stranke smatrajući da je on u javnim nastupima „iznosio teške kvalifikacije o političkom delovanju stranke i njenog predsednika“ i time povredio stranačku disciplinu.

U februaru 2005. godine predstavljeni su prvi menadžeri Liberalno demokratske frakcije. Liberalno demokratska frakcija osnovala je 53 odbora u Srbiji. Započeta je prva kampanja Liberalno demokratske frakcije pod sloganom „Srbiji se žuri“ 12. maja 2005. godine. Konačno, 5. novembra 2005. godine, osnovana je Liberalno demokratska partija.

U martu 2006. godine predstavljen je program „Srbiji se radi“ sastavljen od 10 poslova koji moraju biti urađeni u Srbiji.

Prva izborna pobeda Liberalno demokratske partije dogodila se 19. juna 2006. godine. Na izborima za predsednika opštine Novi Bečej kandidat LDP Milivoj Vrebalov pobedio je kandidata Srpske radikalne stranke.

U aprilu 2007. godine na Skupštini stranke donosi se odluka o ujedinjenju sa Građanskim savezom Srbije. Za predsednika je ponovo izabran Čedomir Jovanović, za potpredsednicu Nataša Mičić, a za predsednicu Političkog saveta Vesna Pešić.

Na izborima 2007. godine LDP je potpisao predizborni koalicioni sporazum sa Građanskim savezom Srbije, Socijaldemo-

kratskom unijom i Ligom socijaldemokrata Vojvodine, a na njihovoj izbornoj listi za izbore 21. januara 2007. godine se nalazi i Vladan Batić iz Demohrišćanske stranke Srbije. Na tim izborima LDP, zajedno s drugim strankama koalicije osvaja preko 5% glasova te ulazi u Narodnu skupštinu Srbije sa 15 poslaničkih mesta.

U aprilu 2007. godine predstavljen je prvi program usvojen na redovnoj Skupštini Liberalno demokratske partije pod nazivom „Drugačija Srbija“ u kojem je predstavljen stav o menjanju trenutnog stanja u Srbiji, o evropeizaciji društva i o sistemu vrednosti koji poštuje omladinu Srbije, žene i nacionalne manjine. U okviru programa, kao uvod, nalazi se „Povelja slobode“ koja sadrži osnovne ideološke principe koje je potrebno slediti.

U januaru 2008. godine Čedomir Jovanović, kandidat Liberalno demokratske partije sa kampanjom „Život je zakon“ na izborima za predsednika Republike Srbije osvaja 5,2% glasova. Na izborima 2008. LDP je nastupila zajedno sa SDU i DHSS, osvojivši 216.902 glasova i 13 mandata u Narodnoj skupštini.

Na izborima za narodne poslanike Narodne skupštine Republike Srbije 11. maja 2008. godine LDP osvaja 11 poslaničkih mandata. Na izborima za Skupštinu grada Beograda LDP osvaja 7 odborničkih mandata i manjinski podržava gradsku vlast. Mnogi su odluku LDP-a da podrži gradsku vlast demokrata i socijalista videli kao pogrešnu za budućnost ove partije, ali pet godina kasnije rukovodstvo LDP-a smatra da je to bila dobra odluka pre svega za grad Beograd i da su danas u istoj poziciji, LDP bi učinio isto.¹

¹ Intervju sa Bojanom Đurićem, potpredsednikom LDP-a, 20. avgust 2013. godine.

Na parlamentarne izbore 2012. godine LDP izlazi u okviru koalicije PREOKRET² čiji je stožer. Ovu koaliciju su činili osim LDP-a i SPO, SDU, ASNS, Pokret poljoprivrednika i privrednika Bogata Srbija i nekoliko manjinskih partija. Ova koalicija je osvojila 255.546 glasova, odnosno 6,53% glasova što im je donelo 20 mandata.

KLJUČNA PROGRAMSKA STANoviŠTA

U okviru analize programskih stanovišta LDP-a koristimo pre svega njihov prvi osnovni program pod nazivom „Drugačija Srbija“, zatim „Povelju slobode evropske Srbije“ koja je integralni deo tog programa, kao i ekonomski program pod nazivom „Ekonomija bez granica“ i izborni program pred izbore 2012. godine pod imenom „Deklaracija Preokret“.

Ova partija u svom statutu sebe definiše na sledeći način: „Liberalno demokratska partija je politička stranka formirana sa ciljem ostvarivanja načela parlamentarne demokratije, vladavine prava, ljudskih sloboda, socijalne pravde, privatne svojine kao osnovnog oblika svojine, održivog i dinamičnog privrednog i ekonomskog razvoja, prava na posebnost, različitost i individualnost, afirmacije ravnopravnosti polova, zaštite prava nacionalnih manjina, evropske orijentacije, decentralizacije i regionalnog razvoja, ostvarivanja suštinske autonomije pokrajina, principa ravnopravnosti i jednakih mogućnosti i poštovanja podele vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudsku.“³

² Videti više o predizbornoj koaliciji Preokret u: (Stojanović, 2013: 128).

³ Statut LDP, čl. 2.

1. DRŽAVA I POLITIČKI SISTEM

Političke institucije i odgovornost vlasti (organizacija i podela i kontrola vlasti, „četvrta grana vlasti)

LDP se pre svega zalaže za donošenje novog Ustava⁴ koji bi imao za cilj kreiranje ustavne demokratske zajednice svih građana i građanki u kojoj je ljudsko dostojanstvo osnovna vrednost. Oni se zalažu za republiku kao oblik vladavine, za svetovnu državu u kojoj je sloboda veroispovesti zagarantovana, a verske zajednice odvojene od države. Oni tvrde da država mora da bude neutralna, odnosno da se uređenje ne zasniva ni na kojoj ideologiji, nacionalnom identitetu ili pogledu na svet. Takođe, smatraju da su ljudska prava ključna vrednost i da njihovu zaštitu moraju da obezbeđuju sudovi, ustavni sud, ombudsman, kao i nadležne međunarodne institucije. Zalažu se za podelu vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudsku, ali naglašavaju nezavisnost sudske vlasti kako od zakonodavne i izvršne vlasti, tako i od bilo kog drugog aktera. Smatraju da građani moraju imati pravo na delotvorno učešće u vršenju javne vlasti, a sistem mora da se zasniva na političkom pluralizmu i slobodi osnivanja i delovanja političkih partija.

U okviru organizacione strukture, zalažu se za zakonodavnu vlast koja je poverena Skupštini kao neposredno izabranom predstavništvu građana, a smatraju da se mora garantovati pravo na ravnopravnu zastupljenost polova i štititi prava nacionalnih manjina i teritorijalnih zajednica. Izvršna vlast prema LDP-u treba da pripada vladi i predsedniku Republike,⁵ a Skup-

⁴ Potpredsednik LDP-a Bojan Đurić smatra da je Ustav RS pokazao toliko manjkavosti i problema da je neophodna potpuna promena Ustava. Intervju sa Bojanom Đurićem, potpredsednikom LDP-a, 20. avgust 2013. godine.

⁵ Potpredsednik LDP-a Bojan Đurić smatra da je potrebno ukidanje neposredno izabranog predsednika, odnosno da bi predsednika trebalo da bira Narodna skupština, a njegova ovlašćenja bi trebalo da budu isključivo ceremonijalne prirode. Intervju sa Bojanom Đurićem, potpredsednikom LDP-a, 20. avgust 2013. godine.

ština mora da ima instrumente parlamentarne kontrole vlade. Sudska vlast prema LDP-u je nezavisna i poverena sudovima, a zaštita ustavnosti se poverava Ustavnom sudu. Sa druge strane, kontrola uprave i zaštita ljudskih prava se poverava ombudsmanu kao četvrtoj grani vlasti.⁶ U deklaraciji Preokret, LDP se takođe zalaže za promenu ustava i uspostavljanje novog sistema ustavne vladavine. Takođe, LDP smatra da život u Srbiji poskupljuje skupa i nesposobna država i smatraju da je Srbiji potrebno najviše 12 ministarstava, a tvrde da je vlada sa više ministarstava proizvod nerazumnih koalicionih aranžmana između partija. LDP vidi 12 ministarstava kao optimalan broj jer vlada treba da bude odraz potreba društva i da obuhvata samo najneophodnije resore koji mogu da garantuju efikasnu i ekonomičnu javnu upravu. Takva vlada omogućava jasno političko upravljanje, efikasniji rad, normalnu međusobnu komunikaciju i brže i fleksibilnije reagovanje na iznenadne izazove.⁷

Vladavina prava i reforma pravosuđa

LDP smatra da „Vlast mora biti podvrgnuta ograničenju, stavljena u granice prava i učinjena odgovornom prema građanima”.⁸ Oni se zalažu za poštovanje vladavine prava u kojoj su Ustav i zakoni jedini osnov, ali i ograničenje postupanja državnih organa. Imajući u vidu prirodu vladavine u periodu pre 2000. godine, LDP smatra da sistem mora da omogući totalnu vladavinu prava, umesto totalne vladavine. Kada govorimo o pravosuđu, LDP smatra da je pravosuđe jedno od ključnih mesta koje se mora reformisati da bi se Srbija iz nacionalne i partijske transformisala u pravnu državu.

Pravosuđe je decenijama stvarano na partijskim i poslušničkim odnosima, kao i na političkim pritiscima za vreme Miloševića,

⁶ Videti više u: Program LDP: Drugačija Srbija, 2007, str. 30-32.

⁷ Deklaracija Preokret, str. 17.

⁸ Drugačija Srbija, str. 27.

pa se danas sudijski otpor takvoj vrsti pritisaka smatra hrabrošću a ne normalnim postupkom profesionalnih sudija. LDP smatra da reforme pravosuđa nema bez potpunog sprovođenja Zakona o lustraciji i da se rad sudstva mora posmatrati kroz principe kvaliteta, rada i odgovornosti, i da ti principi moraju da važe za tužioce i sudije. Pravosudne institucije moraju svoj legitimitet da grade na poverenju i poštovanju koje u njih imaju građani. LDP se zalaže za ekonomsku nezavisnost pravosuđa i za sopstveno odlučivanje o budžetu koje će time podstaknuti i odgovornost istog. LDP se takođe zalaže za stvaranje odvojene pravosudne administracije pri Visokom savetu sudstva, koja bi vršila upravnu funkciju u sudstvu.⁹

Regionalizacija, decentralizacija i lokalna vlast

LDP smatra da je potrebno usvojiti novi Ustav koji bi bio osnov regionalizacije i decentralizacije Srbije. Dobro vladanje pretpostavlja i „spuštanje“ nivoa vladanja, odnosno prepuštanje nadležnosti i resursa lokalnim vladama ne bi li se građanima približila vlast (Shabbir, 2005: 5). LDP predlaže savremeni metod razvoja društva, a kao taj metod oni vide upravo decentralizaciju i regionalizaciju, kao i vraćanje moderne autonomije Vojvodini, ali predlažu i mogućnost autonomije za Rašku oblast i jug Srbije. Oni smatraju da se građanima Vojvodine, Raške oblasti i juga Srbije mora dopustiti pravo na specifične odgovornosti koje će im pomoći da ostvaruju svoje interese u okviru regionalne ili pokrajinske autonomije. Ovde vidimo namere LDP-a da se uvedu neke vrste regiona i oni smatraju da se ovakvim načinom organizacije zaustavlja proces dezintegracije zemlje.¹⁰

⁹ Drugačija Srbija, str. 41–43.

¹⁰ Drugačija Srbija, str. 27.

LDP u svojoj izbornoj platformi „Preokret“ potencira problem sela i migracija, i tvrdi da je preokret sveobuhvatna politika regionalnog razvoja. Istovremeno, LDP opet potencira novi Ustav koji bi omogućio efikasnu decentralizaciju koja podrazumeva garanciju izvornih prihoda i vlasništva nad imovinom i prenos nadležnosti za lokalni razvoj na opštine i gradove.¹¹ „LDP smatra da je potrebno uspostaviti najviši nivo fiskalne decentralizacije i konkurencije kroz davanje mnogo većih nadležnosti opštinama i gradovima, kojima se moraju omogućiti ozbiljni izvorni prihodi.“¹²

LDP smatra da bi na lokalnim izborima trebalo uvesti neku vrstu preferencijalnog glasanja za odbornike, ali se protive neposredno izabranom gradonačelniku (predsedniku opštine) zbog problema koje ovakav sistem može da stvori u slučaju da gradonačelnik nema skupštinsku većinu što može dovesti do blokade lokalnih samouprava.¹³

Bezbedonosne strategije i reforma i civilna kontrola vojske i policije

Kada je reč o bezbednosti, LDP smatra da se oblast javne bezbednosti mora redefinisati u skladu sa promenama uloge države u periodu tranzicije. Kada se radi o policiji predlažu se sledeće mere: dalja demilitarizacija, depolitizacija i profesionalizacija policije, decentralizacija rada policije, jačanje policije opšte nadležnosti i kriminalističke policije, osposobljavanje i opremanje pogranične policije, stvaranje istinski nezavisne unutrašnje kontrole i zakonsko uređivanje i jačanje privatnog sektora bezbednosti i njegova implementacija u

¹¹ Deklaracija Preokret, 2012, str. 1.

¹² Ekonomski program: „Ekonomija bez granica“, 2008, str. 5.

¹³ Intervju sa Bojanom Đurićem, potpredsednikom LDP-a, 20. avgust 2013. godine.

sistem bezbednosti Srbije. LDP smatra da se policija mora koncentrisati na borbu protiv organizovanog kriminala, ratnih zločina, korupcije, trgovine drogom i na suzbijanje trgovine ljudima.¹⁴

*Međunarodni odnosi, regionalna saradnja,
Kosovo i EU integracije*

U odnosu prema ovim pitanjima LDP ima specifičnu ulogu na partijskoj sceni Srbije. Ciljevi spoljne politike Srbije prema LDP-u moraju biti: odlučno pristupanje evropskim integracijama kako bi Srbija što pre postala članica EU. LDP proces pridruživanja EU vidi i kao šansu za ekonomski napredak. Naglašavajući da je EU najveći trgovinski partner Srbiji čiji se poredak zasniva na tržišnoj demokratiji, LDP smatra da je EU šansa Srbije bez alternative. „Ulazak u EU nije proces gde se može preskočiti ijedan korak niti je zbir lepих želja, nego predan rad na menjanju sebe i društva“.¹⁵

Prema tome, LDP vidi put u EU kao korak ka modernizaciji i menjanju Srbije. LDP se jedini na partijskoj sceni Srbije zalaže za priključenje evroatlantskoj bezbednosnoj strukturi – NATO-u. LDP vidi NATO pre svega kao političku organizaciju koja promoviše i štiti zajedničke interese i vrednosti demokratskog društva i slobodnog tržišta. Ova partija tvrdi da će Srbija ostati večiti kandidat za članstvo u Evropskoj uniji ukoliko ne donese odluku o ulasku u članstvo NATO saveza. Za zemlju kao što je Srbija, ulazak u NATO je preduslov brzog članstva u EU.¹⁶ Takođe, LDP insistira na jačanju regionalne saradnje sa ciljem povratka pozicije ključnog političkog faktora na Balkanu. Ova partija smatra da Srbija mora da preuzme vodeću ulogu u procesima pomirenja i ponovne saradnje država bivše Jugoslavije.

¹⁴ Drugačija Srbija, str. 51–52.

¹⁵ Ekonomija bez granica, str. 5.

¹⁶ Deklaracija Preokret, str. 7.

LDP smatra da je neophodno saradivati sa svim relevantnim međunarodnim faktorima u funkciji realizacije postavljenih ciljeva.¹⁷

Kada je reč o Kosovu, LDP smatra da je Srbija suverenitet na Kosovu izgubila još 1999. godine i predložila je da se status Kosova reši tako što će se prepustiti svim građanima Kosova pravo na upravljanje teritorijom na kojoj žive. LDP je u cilju rešavanja problema Kosova 2005. godine ponudio plan „2K – Teritorija za ravnopravnost“, a cilj plana jeste razvijanje i jednog i drugog naroda, prestanak ratovanja i mogućnost da svi građani Kosova upravljaju teritorijom na kojoj žive, kako Albanci tako i Srbi. Ovaj plan bi se ostvarivao kroz konstitutivnost – ravnopravnost Srba i Albanaca i kroz konsensualnost – garanciju da će se do svakog rešenja doći međusobnim dogovorom, a ne samovoljom većine.¹⁸

Borba protiv korupcije i organizovanog kriminala

Ova partija korupciju posmatra kao odgovor pojedinaca na uplitanje države u privredu. Smatra se da u Srbiji ne samo što opstaju ustanove starog sistema koje generišu korupciju, već se stvaraju i nove koje podstiču korupciju. LDP se zalaže za borbu protiv korupcije tako što će se jačati tržišni odnosi i konkurencija, odnosno tako što će se političarima oduzeti mnoge nadležnosti u privredi, jer je nivo korupcije u jednom društvu u direktnoj vezi sa udelom državne svojine i stepenom regulisanosti privrede. Oni smatraju da nezavisne institucije koje se bave borbom protiv korupcije nisu loše, ali kao ključnu meru borbe vide ukidanje državnih agencija koje imaju diskreciona ovlašćenja i koje mogu da utiču na raspodelu resursa.

¹⁷ Drugačija Srbija, 53–58.

¹⁸ Drugačija Srbija, str. 8–9.

U skladu sa tim, oni navode da je neophodno da se što je moguće više smanji obim poslova koje država obavlja što će nužno dovesti do smanjenja broja ministarstava i regulatornih tela.¹⁹

Partijski i izborni sistem

LDP smatra da je postojeći izborni sistem optimalan za Republiku Srbiju. Protive se uvođenju većinskog izbornog sistema koji bi prema njima uzrokovao probleme u kreiranju i prekrajanju izbornih jedinica, a eventualne promene u izbornom sistemu se mogu izvršiti samo sa ciljem uvođenja preferencijalnog glasanja, ali bi to takođe otvorilo mnoge probleme. Takođe, sistem sa potpuno zatvorenim listama za partije (koji se primenjuje od izbora 2012. godine) se pokazao prema LDP-u kao neracionalno rešenje za neke druge probleme političkog sistema.²⁰

2. EKONOMSKI SISTEM I POLITIKA

LDP svoju ekonomsku politiku naziva modernom ekonomijom baziranom pre svega na slobodnom i konkurentnom tržištu zasnovanom na privatnom preduzetništvu. Oni smatraju da samo uspešna privatna preduzeća mogu biti pravi pokretač stvaranja novih radnih mesta i oporavka privrede. Prema tome, takva moderna ekonomija ne dozvoljava mešanja politike, već stvara ambijent u kome posao i zarade ne zavise od političara nego od znanja, sposobnosti, lične inicijative i preduzetničkog duha.

LDP poseban naglasak stavlja na promenu institucija i smatra da su institucije od ključne važnosti za ekonomiju, jer tržišna ekonomija ne funkcioniše bez vladavine prava, individualnih sloboda, nezavisnog sudstva i zaštite privatne svojine i u skla-

¹⁹ Ekonomija bez granica, str. 5.

²⁰ Intervju sa Bojanom Đurićem, potpredsednikom LDP-a, 20. avgust 2013. godine.

du sa tim predlažu sledeće mere: ubrzanu tranziciju, privatizaciju i denacionalizaciju. Oni potenciraju otklon od dominantnih ekonomskih politika i tvrde: „Dok populistički obećavaju blagostanje, liberali obećavaju mogućnosti za rad i napredak.“²¹ LDP smatra da privatizacija nije bila urađena kako treba, jer nije postojao dobar zakonski okvir za nju. Isto tako, privatizacija mora biti nastavljena, jer se tržišna privreda zasniva na privatnoj svojini koja ne sme da trpi pritiske od državne svojine i javnog sektora. Povezana sa procesom privatizacije jeste i denacionalizacija, jer se povećanje sigurnosti privatizacije i ulaganja postiže sprovođenjem denacionalizacije. Mora se obezbediti sigurnost privatne svojine odvrćući buduće vlade od namere da krše pravo privatnog vlasništva pozivanjem na javni ili državni interes.

Kada govorimo o funkcijama države u ekonomiji, LDP smatra da država ne bi trebalo na sebe da preuzima ulogu preduzetnika, vlasnika, menadžera i trgovca osim u ograničenom broju slučajeva kada se radi o prirodnom monopolu. Osim u takvim slučajevima, privredu bi trebalo prepustiti privatnim licima i preduzećima, dok bi država regulisala privredne tokove sa ciljem stvaranja savršene konkurencije. LDP preokret u ekonomiji vidi kao ekonomiju koja neće biti izrabljivanje privrede, nego šansa da uspeju i zarade najsposobniji.²² LDP smatra da se država bavi poslovima van svog domena, jer je preuzela ulogu tržišta, pa ne samo što finansira dobar deo proizvodnje, već održava u životu privredne gubitnike (Vuletić, 2012: 84).

Mere koje LDP predlaže u cilju prelaska ka modernoj ekonomiji su:²³ 1) liberalizacija cena jer država kontroliše skoro 45% cena, a taj udeo se mora drastično smanjiti; 2) privatizacija javnih preduzeća – LDP smatra da je nepotrebna državna svojina i državno upravljanje u velikim sistemima kao što su

²¹ Drugačija Srbija, str. 13.

²² Deklaracija Preokret, str. 4.

²³ Drugačija Srbija, str. 15–16.

poljoprivreda, energetika, saobraćaj, telekomunikacije, naftna industrija i sl. LDP smatra da državno vlasništvo u ovim, čisto komercijalnim sektorima, ima za cilj samo partijsku kontrolu nad javnim sredstvima i vidi široko rasprostranjene mogućnosti za korupciju. Sve subvencije propalim velikim društvenim sistemima treba odmah ukinuti, a njih privatizovati po hitnom postupku, tenderskom prodajom ili postupkom stečaja;²⁴ 3) uvođenje konkurencije u sektor javnih i komunalnih usluga, a osnovni cilj uvođenja konkurencije jeste povećanje kvaliteta i koristi za potrošače jer konkurencija osigurava bolji kvalitet; 4) uklanjanje prepreka preduzetništvu i otvaranju novih preduzeća; 5) ulaganje u infrastrukturu i obrazovanje uz značajnu ulogu privatnog sektora kroz privatno javna partnerstva. Cilj ovih mera prema LDP-u jeste da se smanji nezaposlenost jer smatraju da visoka nezaposlenost podriva državni legitimitet i socijalni mir i posledično utiče na pojavu drugih negativnih efekata. U cilju rasta zapošljavanja, smatraju da je potrebno izvršiti nekoliko reformi, a to su: promena Zakona o radu koji mora biti fleksibilniji i staviti u ravnopravan položaj postojeće zaposlene i nezaposlene, zatim se mora raditi na aktivnoj politici zapošljavanja, kao i na reformi i modernizaciji sistema obrazovanja.

Kada se radi o javnoj potrošnji i oporezivanju, za ovu partiju ona se mora dugoročno planirati, a visina javne potrošnje se u roku od pet godina mora smanjiti ispod 40% BDP-a (zarad bržeg ekonomskog rasta, mora biti sveden na otprilike 35%).²⁵ Javna potrošnja je u direktnoj vezi sa porezima, jer se poresko opterećenje ne može smanjiti bez smanjenja javne potrošnje. LDP smatra da se javna potrošnja mora usmeriti na školstvo, zdravstvo i socijalno staranje, a da se subvencije, diskreciona potrošnja i veliki izdaci za zaposlene u državnom sektoru moraju ukinuti ili smanjiti.

²⁴ Ekonomija bez granica, str. 6.

²⁵ Ekonomija bez granica, str. 6.

Kada se radi o fiskalnoj politici, odnosno o rashodnoj strani budžeta, za LDP ono predstavlja jednu vrstu društvenog ugovora o tome na koji način se troše sredstva građana. Oni smatraju da bi društveni ugovor izrazio javno shvatanje o socijalnoj pravdi. LDP, iako ističući ulogu u obezbeđivanju javnih dobara, smatra da se preveliki deo novca odvoja za bezbednost, smatrajući da se novac ovde može uštedeti kroz jačanje vladavine prava i nezavisnost sudstva. LDP smatra da bi zemlje u razvoju, kakva je Srbija, trebalo da ulažu novac u infrastrukturne projekte kao i u osnaživanje ljudskog kapitala.

Što se tiče prihodne strane, odnosno prikupljanja poreza, poreski sistem treba da se rukovodi načelima efikasnosti, odnosno da ne utiče na tržišnu alokaciju resursa. LDP smatra da reforma poreskog sistema treba da ide u pravcu optimalnosti, jednostavnosti i ujednačenosti, a to bi predstavljalo sistem sa malim brojem poreskih stavki koje su manje-više iste za sve i koje se pretežno usmeravaju na potrošnju, što predstavlja generalizaciju poreza na dodatnu vrednost (PDV).

Što se tiče monetarne politike, LDP smatra da se monetarna politika najbolje vodi kroz instituciju nezavisne Narodne banke koja bi imala zadatak da održava nisku i stabilnu inflaciju na nivou od oko 2%, a odgovornost za (ne)učinjeno bi snosilo rukovodstvo centralne banke (NBS). Utvrđivanje kursa i kamatnih stopa, prema ovoj partiji – trebalo bi da određuje tržište, a Narodna banka treba da utiče na inflaciju svojim intervencijama na tržištu novca. U ovom slučaju, rast kredita bi mogao da bude u skladu sa zahtevima tržišta, a Narodna banka bi gledala da održava inflaciju na odgovarajućem nivou.²⁶ LDP se takođe zalaže za privatizaciju preostalog dela bankarskog sistema i liberalizaciju finansijskih transakcija sa svetom što bi uključivalo slobodan unos i iznos deviza i slo-

²⁶ Drugačija Srbija, str. 18.

bodno iznošenje profita koji se stekne na teritoriji Srbije.²⁷ LDP se takođe zalaže za uvođenje dvovalutnog sistema u kome bi evro bio regularno zakonsko sredstvo plaćanja.²⁸

U pogledu spoljne trgovine i odnosa uvoza i izvoza kao i zaštite određenih sektora, LDP se zalaže za potpunu liberalizaciju trgovine sa celim svetom, jer tvrde da nema potrebe ograničavati konkurenciju i da Srbija treba da iskoristi svoje komparativne prednosti.²⁹ Prema ovom stavu, LDP misli da Srbija treba da ukine sve carine i većinu vancarinskih barijera slobodnoj trgovini, jer je trgovinski protekcionizam štetna ekonomska politika kojom se štite domaći monopoli i neefikasna preduzeća, a sav teret snose domaći potrošači koji plaćaju skuplje, a lošije proizvode.³⁰

LDP smatra da postoje tri moguća izvora investiranja u ekonomiju: domaća štednja, privlačenje investicija iz sveta koji ima raspoloživ novac i poslovnu ambiciju i i tranzicioni fondovi EU. Kada se radi o investicijama iz inostranstva, LDP smatra da država mora odustati od demagogije kojom nas vraća u komandnu privredu, u sistem koji milijardama budžetskih subvencija večno štiti propale državne firme i tera investitore poreskom politikom koja se menja iz dana u dan. Ova partija tvrdi da niko ozbiljan neće ulagati u zemlju gde se budžet usvaja poslednjih dana decembra, a onda se ispostavi da je inflacija dvostruko veća od najavljene, a privredni rast upola manji od projektovanog. Investitori traže političku i ekonomsku stabilnost, čvrste, jasne i efikasne institucije i stabilne zakone.³¹ U cilju stvaranja ambijenta koji će olakšati poslovanje u Srbiji, LDP je 2012. godine izbacio set mera koje bi trebalo preduzeti:

²⁷ Ekonomija bez granica, str. 7.

²⁸ Ekonomija bez granica, str. 7.

²⁹ Drugačija Srbija, str. 19.

³⁰ Ekonomija bez granica, str. 6.

³¹ Deklaracija Preokret, str. 9.

1) upola niži porezi i doprinosi na sve plate i primanja koja se isplaćuju do iznosa prosečne plate. LDP smatra da bi ova mera omogućila prijavljivanje većine radnika koji trenutno rade „na crno“; 2) novi Zakon o radu koji će ukinuti lažnu zaštitu radnika i prava koja su 20 godina mrtvo slovo na papiru; 3) strogo kažnjavanje svakog pokušaja izbegavanja plaćanja doprinosa za radnike; 4) promena sistema ugovaranja i strukture plata i slobodan dogovor između poslodavca i radnika o plati i bonusima; 4) oslobađanje od plaćanja poreza na doprinose koje zaposleni uplaćuju u privatno penziono osiguranje do iznosa od 5.000 dinara; 5) produžavanje maksimalnog trajanja ugovora o radu na određeno vreme sa 12 na 24–36 meseci; 6) podrška udruživanju i klasterima malih i srednjih preduzeća za razvoj i izvoz; 7) ukidanje diskriminacije u položaju radnika u državnim firmama i u privatnim preduzećima; 8) ukidanje sadašnjeg oblika Nacionalne službe za zapošljavanje; 9) podsticaj za privatne agencije i biroe za zapošljavanje i firme za upravljanje ljudskim resursima.³²

3. SOCIJALNI SISTEMI I POLITIKE

Naredni deo rada bavi se socijalnim sistemima i politikama koje LDP predlaže u svojim programskim dokumentima.

Socijalna politika i socijalne službe i osiguranje

LDP smatra da je „socijalna država“ koja je funkcionisala u Republici Srbiji pre svega neefikasna, podložna korupciju, sa problemima u mehanizmima kontrole i, kako se ističe, bahato nepažljiva prema novcu građana, preskupa i neodrživa za naše društvo. Ova partija tvrdi da država može uz pomoć

³² Deklaracija Preokret, str. 9–10.

novca svojih građana da obezbedi ravnopravnost u pristupu u uslugama socijalnog sektora i adekvatnu zaštitu ugroženih grupa, na nivou evropskih standarda, ali je potrebno da pobedi korupciju, da se siva ekonomija uvede u redovne tokove, da se smanje obaveze poslodavaca prema državi, kao i da se uveća broj redovnih poreskih obveznika, ali i da se podstakne socijalna odgovornost privatnog sektora prema zajednici. Takođe, navodi se bitna uloga nevladinog sektora i ulaganje u njihove projekte koji bi doveli do lakšeg i boljeg ciljanja krajnjih korisnika usluga.³³ LDP smatra da država ne treba da deli šakom i kapom, već da se ovakve usluge moraju usmeriti isključivo na one kojima su neophodne. Potrebno je smanjiti broj onih koji zloupotrebljavaju i ismevaju solidarnost, jer solidarnost građana je mera civilizovanosti našeg društva, a ne osnova za bogaćenje oligarha.

Na pitanje kakav je to socijalni program koji LDP nudi, dobijamo poprilično nesvakidašnji odgovor za partiju liberalne orijentacije, makar u zvaničnom programu partije. Kako se navodi u programu, LDP se zalaže za jak socijalni program moderne leve orijentacije u kome država igra važnu, ali sasvim drugačiju ulogu.³⁴ Ipak, u nastavku se tvrdi da je država tu da definiše pravila i garantuje kvalitet i pravednost sistema, a radi u partnerstvu sa ostalim sektorima u društvu i odriče se monopola na socijalnu brigu. Ono što je bitno navesti, jeste da je LDP protiv tutorskog odnosa države prema građanima, i smatraju da je srpsko društvo nepravedno i da razlike među građanima rastu, ali naglašavaju da se to ne dešava u uslovima ravnopravne tržišne utakmice u kojoj bi razlike bile proizvod veće sposobnosti jednih. „Osnova našeg programa su kvalitetne, odmerene i dobro usmerene usluge usklađene sa potrebama korisnika i mogućnostima srpske ekonomije, uz jake mehanizme kontrole i stalne inovacije kojima se poboljša-

³³ Drugačija Srbija, str. 44.

³⁴ Drugačija Srbija, str. 44.

vaju efikasnost, obuhvat, kvalitet ili kreativna pilot rešenja".³⁵ LDP ističe ulogu Ministarstva finansija, za koje kaže da ne sme da bude udaljeni centar moći koga „moljakaju“ ugrožene kategorije. Ono mora da bude učesnik-saučesnik koji nastoji da novac poreskih obveznika, koji mu je poveren na upravljanje, raspodeli pravedno, jasno i javno u dogovoru sa građanima i Vladom, uz pažljivo vaganje između prioriteta.

Siromaštvo i socijalna kohezija

LDP navodi da mora da se reši problem siromaštva u Srbiji jer svuda oko nas ima samohranih roditelja, sredovečnih građana koji su ostali bez posla, mladih koji tek treba da izađu na tržište rada. LDP smatra da institucije naše zemlje ne umeju da prepoznaju građane zbog kojih su osnovane i smatraju da država može mnogo da uradi, posebno u stvaranju povoljnog i podsticajnog okruženja i otvaranju tržišta.

U svom programu, LDP navodi da je samo 13% građana upućeno u nacionalnu strategiju za smanjenje siromaštva, a tu strategiju vide kao priliku da se najsiromašniji uključe u razvoj Srbije. LDP kao meru vidi uključivanje cele Srbije u realizaciju strategije, a ona predstavlja osnovu socijalnog programa LDP. Ova partija tvrdi da će strategiju realizovati javno, uz konsultacije, učešće i nadzor građana.

Rad, zapošljavanje i socijalni dijalog sa sindikatima i poslodavcima

LDP smatra da se mora garantovati sindikalno organizovanje i u privatnim kompanijama, ali da to organizovanje bude na

³⁵ Drugačija Srbija, str. 46.

onim osnovama na kojima su organizovani sindikati u razvijenijim evropskim državama.

Za LDP suština sindikata je da se ostvari što veći stepen partnerstva između poslodavca i zaposlenih. Uloga države nije da ona arbitrira u tome, nego da pomogne u stvaranju klime kako bi se kroz to partnerstvo došlo do najboljeg rezultata.³⁶

Obrazovanje i nauka

LDP obrazovanju posvećuje celo poglavlje u svom političkom programu pod nazivom: Moderno obrazovanje – upotrebljivo znanje. „Obrazovanje i razvoj ljudskih resursa predstavljaju osnovni prioritet u zemljama tržišne ekonomije, jer proces ekonomskog razvoja traži tako obrazovanog i osposobljenog pojedinca, ali i čitavu naciju koji mogu da odgovore na nove i često nepredvidive zahteve ekonomije u 21. veku.“³⁷

Za LDP pitanje obrazovanja je pitanje opstanka Srbije, a stanje sumiraju: „Sa ovako razorenim sistemom organizacije života mi ne možemo ništa da uradimo. Tehnološki i obrazovno smo pregažena zemlja, po kvalitetu znanja koje nudimo, mi smo prevaziđeno društvo.“³⁸

Ova partija vidi pojedinca kao ključnog aktera reformi u obrazovanju, odnosno vidi centar reformi u pojedincu – u njegovoj budućnosti, zapošljavanju, ličnom i profesionalnom životu. LDP svoju reformu obrazovanja vidi kao kompaktnu i fleksibilnu. Kompaktnu u smislu da je potpuno u skladu sa razvojnom strategijom, a fleksibilnu u smislu da je lako prilagodljiva tržištu. Vaspitači, učitelji, nastavnici i profesori su nosioci modernizacije i reforme obrazovanja za LDP. Njihovo

³⁶ Deklaracija Preokret, str. 12.

³⁷ Drugačija Srbija, str. 22.

³⁸ Deklaracija Preokret, str. 21.

stalno napredovanje i usavršavanje je sredstvo. LDP smatra da se njihova uloga mora izmeniti, od one osnovne koju mu pedagoška nauka daje, da prenosi znanja, do uloge u kojoj je nastavnik kreator, voditelj, učitelj, lider, inicijator, evaluator.³⁹ LDP ističe vezu između obrazovanja i problema velike nezaposlenosti. Oni tvrde da sistem obrazovanja ne može da reši to pitanje, ali da može i mora da bude direktno povezan sa politikom zapošljavanja u Srbiji.

LDP smatra da je neophodno povezati tržišnu privredu, tehnološki razvoj i potrebe u oblasti zapošljavanja i da je potreban drugačiji sistem upisa u srednje škole i izbor profesije. Takođe kao deo reformi naglašavaju usaglašavanje stepena diploma i kvalifikacija sa svetskim standardima, kao i diversifikaciju institucionalnih oblika i modela, programa i metoda rada.⁴⁰ Istovremeno, LDP se zalaže za koncept doživotnog učenja kao ulaganje pojedinca u svoje ljudske resurse.

Neke od mera koje predlažu su: 1) uvođenje sistema za programiranje/predikciju ishoda obrazovanja; 2) povećanje profesionalizma nastavnog/profesorškog kadra; 3) raznovrsnost nastavnog plana i programa u obrazovanju, kao imperativa za razvoj konkurencije, kvaliteta i slobodnog izbora obrazovanja; 4) smanjenje broja obaveznih predmeta u osnovnom i srednjem obrazovanju kao vid usmeravanja na buduće zanimanje izborom predmeta; 5) razvoj konkurencije u školstvu; 6) uvođenje sistema vaučera za osnovno i srednje obrazovanje kao i stipendije i povoljne kredite za studente na fakultetima i doktoratima kao mera prema kojoj socijalni status porodice đaka/studenta ne sme biti prepreka za kvalitetno obrazovanje; 7) modernizacija i standardizacija metoda učenja i ispitivanja; 8) intenzivnije korišćenje prednosti učenja na daljinu, *e-learning*.

³⁹ Drugačija Srbija, str. 23.

⁴⁰ Drugačija Srbija, str. 24.

ning; 9) uvođenje vremenski ograničenih licenci za učitelje, nastavnike i profesore, itd.⁴¹

LDP će u budućem periodu otpočeti javnu kampanju o obrazovanju u Srbiji,⁴² ukazujući, pre svega, na neophodnost reformi i promenu pristupa obrazovanju, a početna osnova jeste stav da je „znanje roba“, i to najvrednija – ključna veština koja je potrebna generacijama koje će uskoro na tržište rada i gde mogu da budu konkurentni samo ako imaju upotrebljivo znanje.⁴³

Zdravstvo

Zdravstveno osiguranje i zdravstvena zaštita zauzimaju veoma važno mesto na agendi javnih politika (Rosen; Gayer, 2007: 180). LDP smatra da: „U svim modernim i odgovornim društvima zdravlje građana spada u njegove najveće vrednosti. Pravo na zdravlje je osnovna ljudska potreba i ljudsko pravo svakog pojedinca. Društvo koje ne brine o zdravlju svojih građana ne može ni da se razvija ni da se menja.“⁴⁴

Ova partija tvrdi da je za građenje zdravog društva neophodna dobro organizovana zdravstvena zaštita. Savremena zdravstvena zaštita obuhvata veliki broj građana kojima je zagantovano pravo na korišćenje zdravstvene zaštite pod jednakim uslovima. Za ovu partiju je „besplatna zdravstvena zaštita“ samo populistička iluzija i tvrde da je savremena zdravstvena zaštita skuplja nego ikada. Ova partija smatra da je sadašnji sistem loš jer su u njemu svi nezadovoljni. Lekari i zdravstveni radnici niskim platama i lošim uslovima rada,

⁴¹ Deklaracija Preokret, str. 21–23.

⁴² Intervju sa Bojanom Đurićem, potpredsednikom LDP-a, 20. avgust 2013. godine.

⁴³ Videti više: <http://istina.ldp.rs/Vesti/17634/Bez-modernog-obrazovanja-nema-moderne-Srbije.shtml> (pristupljeno: 21. avgust 2013).

⁴⁴ Drugačija Srbija, str. 33.

privatni lekari nemogućnošću da se uključe u sistem pružanja usluga obaveznog zdravstvenog osiguranja, a posebno građani koji moraju da plaćaju doprinose za zdravstveno osiguranje koje im ne garantuje ni blagovremene, ni dostupne, a ni kvalitetne zdravstvene usluge, kao ni druga prava koja proizlaze iz zdravstvenog osiguranja.⁴⁵

Prva mera koju LDP predlaže jeste formulisanje konzistentne zdravstvene politike koja bi definisala potrebe građana, korake u realizaciji, rokove, odgovornost i potrebna sredstva kao i njihove izvore. „Cilj je uspostaviti stabilne izvore finansiranja i obezbediti efikasnu upotrebu sredstava, uskladiti obim i vrste prava sa realnim izvorima finansiranja i stalno podizati kvalitet zdravstvene zaštite i zdravstvenog stanja stanovništva.“⁴⁶ LDP osnov zdravstvene politike vidi u primarnoj zdravstvenoj zaštiti i na tom nivou se mora svim građanima pod istim uslovima omogućiti ostvarivanje svih zdravstvenih potreba koje ne zahtevaju složenije ispitivanje i lečenje. Nosioci primarne zaštite moraju postati izabrani lekar i njegov tim kao prva linija ulaska građana u sistem zdravstvene zaštite, a izabrani lekar mora biti slobodan izbor svakog građanina.

Za LDP je kada se govori o zdravstvenoj zaštiti od krucijalne važnosti pitanje finansiranja, jer tvrde da nema efikasnog ni održivog zdravstvenog sistema bez definisanja jasnog modela i stabilnih izvora finansiranja. LDP smatra da bi zdravstveni fond trebalo popunjavati iz realnih prihoda, a ne konstantnom pre raspodelom (Vuletić, 2012: 85). U skladu sa tim LDP predlaže tri vrste finansiranja:⁴⁷ 1) obavezno zdravstveno osiguranje organizovano na principima klasičnog Bizmarkovog modela socijalnog osiguranja sa doprinosima kao osnovnim instrumentom za finansiranje definisanog obima prava osiguranih građana; 2) država preko svojih budžeta na različitim nivoima

⁴⁵ Drugačija Srbija, str. 33.

⁴⁶ Drugačija Srbija, str. 34.

⁴⁷ Drugačija Srbija, str. 35–36.

vlasti za opšte zdravstvene potrebe stanovništva i zdravstvenu zaštitu socijalno ugroženih građana; 3) samostalno finansiranje građana za veći obim i standard prava kroz različite forme dopunskog i dobrovoljnog osiguranja ili direktnim plaćanjem.

Jako je važno navesti da se LDP zalaže za što šire uključivanje privatnog sektora u pružanje zdravstvenih usluga. Kombinovanje privatnog i državnog sektora gde god se to pokaže opravdanim i mogućim, nužan je uslov podizanja efikasnosti ukupnog zdravstvenog sistema, i on se mora stimulisati, a ne beskonačno odlagati.⁴⁸

Kultura i mediji

Za LDP reforma u oblasti kulture je preduslov stvaranja nove kulturne politike koja će definisati prioritete koji su neophodni da Srbiju približe modernim tokovima komunikacija, aktuelnim umetničkim vrednostima i promeni sistema vrednosti unutar samog društva.

Ova partija se zalaže za modernizaciju Srbije, koja zahteva da kultura dobije značajnije mesto u političkom okviru u kome funkcioniše. Promene moraju da budu sveobuhvatne i vidljive kako bi građanima zaista pružili izbor i dali mogućnost da učestvuju u kulturnom životu zemlje.

Sloboda medija i raznovrsnost kulturne ponude su faktori koji će doprineti razvoju konkurencije na polju stvaralaštva i kreativnog izraza. Neophodno je definisanje i donošenje Nacionalne strategije kulturnog razvoja. Činjenica da takva politika nije definisana dovoljno govori o stanju i načinu na koji se umetnost i kultura tretiraju u sadašnjem nazadnom sistemu.⁴⁹

⁴⁸ Drugačija Srbija, str. 40.

⁴⁹ Drugačija Srbija, str. 59.

Kultura jedne države predstavlja i njen identitet. Industrija kulture u Srbiji je zapostavljena i svodi se na etablirane vrednosti koje su proizašle iz proteklih godina kada su malograđanština i šund bili jedini način kulturne komunikacije. Razvoj novog modernog stvaralaštva je početak ulaganja u novi identitet Srbije. Povećanje obima međunarodne saradnje i uvođenje evropskih standarda otvoriće prostor za bolju komunikaciju i promovisanje novih vrednosnih okvira u kulturnom poretku države. LDP smatra da je oslobađanje od poreza privrednih subjekata koji stimulišu razvoj kulture jedan od načina na koji se može unaprediti kulturna scena i omogućiti joj novi zamah.

Kultura treba da postane sredstvo ali i da bude cilj nove politike koju predlaže LDP. Kulturno obrazovanje treba da postane konstantan segment u osnovnim i srednjim školama ali i obaveza medijskih kuća da kulturno obrazovne programe uključe u redovne programske šeme.⁵⁰

ORGANIZACIJA I UNUTRAŠNJI ODNOSI PARTIJE

Naredno poglavlje ovog rada se bavi partijskom organizacijom i unutrašnjim odnosima u Liberalno demokratskoj partiji i ima za cilj da se što preciznije rasvetle institucionalizovani odnosi u partiji i slobode i prava kako članova tako i funkcionera, kao i procesi izbora funkcionera.

Članstvo

Drugi deo Statuta LDP-a normira položaj i ulogu članstva u ovoj partiji. Član/ica⁵¹ LDP-a može biti svaki punoletni građanin sa biračkim pravom koji prihvata program i statut par-

⁵⁰ Drugačija Srbija, str. 60.

⁵¹ U nastavku teksta termin član se koristi u oba značenja: član i članica.

tije, a članovima se garantuje ravnopravnost bez obzira na bilo koju pripadnost, orijentaciju i različitosti. Član LDP-a se postaje potpisivanjem pristupnice i uvođenjem u evidenciju članova koju vodi Sekretarijat LDP-a. O prijemu pristupnice se obaveštava nadležni opštinski odbor koji u roku od tri meseca može doneti obrazloženu odluku o odbijanju članstva. Ukoliko se kandidat odbije, on može podneti prigovor Predsedništvu LDP-a, a odluka Predsedništva po prigovoru je konačna.

Prava članova LDP-a prema statutu su: da ravnopravno učestvuje u radu organizacije; da bira i da bude biran (aktivno i pasivno biračko pravo) u organe LDP-a; da pokreće i predvodi inicijative; da slobodno izražava svoje mišljenje, itd.

Članovi LDP-a imaju i određene dužnosti, a one su: da se poštuju statut, program i drugi akti i utvrđene politike LDP-a; da se zalaže za ostvarivanje utvrđene politike; da štiti interese, čuva i unapređuje ugled partije; da plaća članarinu; da dolazi na sastanke organa i tela čiji je član.

Statut LDP-a predviđa i odgovornost članova. Kao mere se navode: opomena i isključenje iz partije. Isključenje se izriče u tri slučaja,⁵² a indikativno je da član može biti isključen iz partije ukoliko ne poštuje obaveze odbornika ili poslanika predviđene statutom, što na neki način iskrivljuje prirodu slobodnog mandata odbornika ili poslanika. Odluku o isključenju donosi statutarna komisija, a protiv odluke o isključenju se može podneti žalba Predsedništvu.

Statut LDP-a predviđa i kolektivno članstvo u partiji, a odnos između partije i kolektivnog člana se uređuje posebnim sporazumom, koji se zaključuje na osnovu odluke Glavnog odbora. Takođe, statut LDP-a daje pravo manjinama u partiji da ukoliko se ne slažu sa odlukom većine imaju pravo da svoje

⁵² Statut LDP, čl. 12.

mišljenje i dalje zastupaju i brane, kako u okviru LDP-a, tako i javno. Član LDP ne može biti pozvan na odgovornost zbog iznetog mišljenja.

Struktura partije

Kada se radi o *teritorijalnoj* organizaciji, LDP je organizovana kroz pokrajinsku, gradsku, okružnu i opštinsku organizaciju. Opštinska organizacija je osnovni oblik organizovanja i delovanja LDP-a.⁵³

Najviši organ lokalnih organizacija jeste skupština lokalne organizacije koja bira lokalni odbor i menadžera lokalne organizacije i donosi pravilnik o radu. Mandat odbora i menadžera je dve godine. Formiranje i delokrug lokalnih organizacija, u pitanjima koja nisu uređena statutom uređuju se Pravilnikom o lokalnoj organizaciji koji donosi Glavni odbor partije.

Opštinsku organizaciju LDP-a čine svi članovi partije sa prebivalištem na teritoriji opštine. Organi opštinske organizacije su skupština, opštinski odbor i menadžer. Skupštinu čine svi članovi partije sa teritorije opštine, a redovna sednica skupštine se održava svake dve godine. Skupština opštinske organizacije bira menadžera i članove opštinskog odbora, odlučuje o raspuštanju opštinskog odbora, donosi pravilnik o radu. Opštinski odbor je politički izvršni odbor opštinske organizacije. Opštinski odbor čine menadžer i najmanje pet članova koje bira skupština, kao i članovi po funkciji. Opštinski odbor ima mogućnost „kooptiranja“ članova u odbor, s tim što broj kooptiranih članova ne može preći petinu broja članova odbora koje je izabrala skupština. Opštinski odbor sastavlja listu kandidata za odbornike. Za svoj rad, opštinski odbor odgovara skupštini opštinske organizacije, Predsedništvu i Glavnom odboru, a opštinski odbor može biti

⁵³ Statut LDP, čl. 51.

raspušten od strane skupštine opštinske organizacije na vanrednoj sednici i od strane Predsedništva.

Gradska organizacija se može formirati u gradovima u kojima su u više od polovine gradskih opština formirani opštinski odbori, a gradska organizacija funkcioniše po istim pravilima statuta kao i opštinske organizacije.

Pokrajinska organizacija se obrazuje za područje pokrajine. Rad pokrajinskog odbora se bliže određuje pravilnikom o radu pokrajinskog odbora. Zanimljivu odrednicu predstavlja stav statuta koji kaže da pokrajinska organizacija samostalno odlučuje o definisanju i sprovođenju politike iz oblasti autonomnih prava pokrajine.⁵⁴

Okružni odbori se formiraju za teritoriju okruga, a u sastav okružnog odbora ulaze menadžer okružnog odbora i menadžeri opštinskih odbora koji pripadaju tom okružnom odboru.

Statut LDP-a definiše i *tela partije*. Kao prvo telo se navodi *Konferencija* LDP-a koju čine svi izabrani članovi organa partije na svim nivoima, kao i članovi koji su izabrani ili postavljeni na državne funkcije na svim nivoima. Konferencija se sastaje jednom godišnje i razmatra politiku partije u svim aspektima. *Sekretarijat* je administrativno telo čiji je zadatak obavljanje unutrašnjih administrativnih poslova i administrativnih obaveza partije prema državnim organima. Radom Sekretarijata rukovodi sekretar koga imenuje Predsedništvo, na predlog Predsednika. *Politički savet*⁵⁵ je savetodavno telo koje organima partija pruža pomoć u pogledu definisanja ukupne politike LDP-a. Predsednika i članove Političkog saveta imenuje Predsedništvo. *Programski savet* je savetodavno telo koje priprema nacрте programskih dokumenata partije i pruža stručna

⁵⁴ Statut LDP, čl. 58, st. 3.

⁵⁵ Za članstvo u Političkom savetu i organima koji slede ne postoji uslov članstva u partiji.

znanja. *Komesarijat za ljudska prava* je telo partije koje se bavi zaštitom i unapređenjem ljudskih prava. *Savet za nacionalne zajednice* je telo koje se bavi pitanjima od značaja za nacionalne zajednice.

U okviru organizacione strukture LDP-a postoje i posebni oblici organizovanja koji su dobrovoljne organizacije unutar partije koje čine pripadnici određenih grupa zastupljenih u LDP-u, vezani interesima i ciljevima čije je ostvarenje od velikog društvenog značaja i zahteva posebno angažovanje samih grupa.⁵⁶ *Mladi LDP* su dobrovoljna organizacija članova partije mlađih od 27 godine čiji je cilj poboljšavanje položaja mladih. *Forum žena* je takođe dobrovoljna organizacija sa ciljem unapređenja položaja žena i rodne ravnopravnosti.

Unutar partijska podela vlasti

Organi LDP-a su: 1. Skupština; 2. Glavni odbor; 3. Predsednik/ca; 4. Predsedništvo; 5. Statutarna komisija; 6. Nadzorni odbor; 7. Centralni izborni štab; 8. Biro LDP. Ova partija ima široko razgranatu mrežu organa, ali ovi organi se mogu sintetizovati na: zakonodavni (Skupština), izvršni (Glavni odbor, Predsednik/ca, Predsedništvo, Centralni izborni štab, Biro LDP) i sudsko-nadzorni (Statutarna komisija i Nadzorni odbor koji se bavi finansijama).

Statut ove partije propisuje da mandat svih organa traje dve godine i da se izbori sprovode tajnim glasanjem. *Skupština LDP-a* je najviši organ partije, a ona može zasedati redovno i vanredno. Predlog dnevnog reda redovne sednice utvrđuje Glavni odbor, a na predlog Predsedništva. Bitno je videti i kakva je procedura za sazivanje vanredne Skupštine. Vanrednu Skupštinu saziva Predsednik na zahtev Glavnog odbora, Pred-

⁵⁶ Statut LDP, čl. 47–49.

sednika, dve trećine članstva Predsedništva ili trećine ukupnog broja opštinskih odbora. Dnevni red vanredne sednice Skupštine predlaže onaj na čiji je zahtev sednica sazvana.

Skupštinu LDP-a čine predsednik, zamenik predsednika, potpredsednici, članovi Predsedništva, predsednici Statutarne komisije, Nadzornog odbora, Biroa, sekretar, predsednici Programskog i Političkog saveta, Komesarijata za ljudska prava, Saveta za nacionalne manjine i predsednici stalnih komisija, članovi Glavnog odbora, kao predstavnici opštinskih, gradskih i pokrajinskih odbora, kolektivnih članova, Foruma žena i Mladih LDP-a u kvoti koju odredi Glavni odbor. Iz ove formulacije statuta vidimo snažnu poziciju Glavnog odbora koji određuje kvote za ove organizacije u okviru partije.

Skupština ima najviše nadležnosti u okviru partije. Ona donosi program i statut, određuje osnove politike, razrešava predsednika, bira i razrešava zamenika predsednika, potpredsednike i 50 članova Stalnog sastava Glavnog odbora, razmatra i usvaja izveštaje o radu svih organa i tela partije između dve Skupštine, donosi odluku o prestanku rada i spajanju sa drugom ili drugim političkim partijama.⁵⁷

Glavni odbor je najviši organ partije između dve Skupštine i u tom periodu utvrđuje politiku i donosi najvažnije političke odluke. Glavni odbor se sastaje najmanje jednom u tri meseca, a sednicu saziva i njom predsedava Predsednik LDP-a. Glavni odbor čine: Predsednik, zamenik predsednika, potpredsednici, članovi Predsedništva; menadžeri opštinskih, gradskih, okružnih i pokrajinskih odbora; predsednici Statutarne komisije i Nadzornog odbora, šef Centralnog izbornog štaba, predsednik Programskog i Političkog saveta i članovi Biroa LDP; predsednica Foruma žena i predsednik Mladih LDP i 10 članova koje bira Skupština Mladih LDP; poslanici LDP; predsednik i članovi

⁵⁷ Statut LDP, čl. 24.

Vlade Republike Srbije, predsednik i članovi Izvršnog veća Autonomne pokrajine Vojvodine, gradonačelnici, predsednici opština i predsednici skupština opština; 50 članova stalnog sastava koje je izabrala Skupština.

Nadležnosti Glavnog odbora su: vodi politiku između zasedanja Skupštine, razmatra izveštaje Predsednika o radu partije, bira i razrešava članove Predsedništva, donosi izborni program i odlučuje o učešću partije na izborima na svim nivoima, odlučuje o izbornim koalicijama i drugim koalicijama, odlučuje o učešću partije u organima vlasti, potvrđuje kandidate za vršenje javnih funkcija, bira predsednika i članove Nadzornog odbora i Statutarne komisije na predlog Predsedništva, imenuje šefa Centralnog izbornog štaba, bira menadžere lokalnih okružnih odbora, odlučuje o udruživanju partije u šire političke saveze u zemlji i inostranstvu.⁵⁸

Predsedništvo je najviši organ partije između dve sednice Glavnog odbora i neposredno rukovodi političkim i operativnim delovanjem partije sprovodeći odluke Skupštine i Glavnog odbora. Predsedništvo ima nadležnost prema statutu da u izuzetnim slučajevima, kada ne postoji mogućnost za sazivanje sednice Glavnog odbora ili Skupštine donese odluku iz nadležnosti ova dva organa, uz ograničenje da se naknadno mora tražiti potvrda nadležnog organa. Predsedništvo čine: predsednik; zamenik predsednika, 3 potpredsednika, 13 članova Predsedništva koje bira Glavni odbor i predsednik Političkog saveta; menadžeri pokrajinskih i gradskih odbora; šef Centralnog izbornog štaba; predsednica Foruma žena i predsednik Mladih LDP. Radom predsedništva rukovodi predsednik partije. Osim niza nadležnosti koje preuzima od Glavnog odbora i Skupštine u periodu između zasedanja ova dva organa, kao in-dikativnu nadležnost Predsedništva ukazujemo na odlučivanje o raspuštanju odbora lokalnih organizacija i potvrđivanje liste

⁵⁸ Statut LDP, čl. 27.

kandidata za odbornike. Na ovaj način se Predsedništvu daju široka ovlašćenja u odnosu prema lokalnim organizacijama.

Predsednik LDP-a, što je novina u partijskim organizacijama se bira neposrednim i tajnim glasanjem svih članova partija.⁵⁹ Prvi put neposredno glasanje je uvedeno 2011. godine. Od nadležnosti Predsednika, osim rukovođenjem i sazivanjem sednica većine organa i predlaganja kandidata, izdvajamo da predstavlja i zastupa partiju i daje punomoćje za zastupanje partije pred sudom i drugim državnim organima, imenuje portparola, formira Biro, imenuje poverenika u slučaju kada je opštinski odbor raspušten odlukom Predsedništva. Predsednik takođe ima nadležnost da može sazvati sednicu svakog organa i tela partije, kao i svakog organa lokalne organizacije.

LDP ima *zamenika predsednika i četiri potpredsednika*. Njih bira Skupština, a njihova zaduženja određuje Predsednik, a odgovorni su Predsedniku i Skupštini.

Statutarna komisija ima predsednika i šest članova koji moraju biti diplomirani pravnici, a bira ih Glavni odbor. Nadležnost Statutarne komisije je da tumači Statut i druga opšta akta partije, utvrđuje nacrt statuta i usklađenost opštih akata sa zakonom, rešava sukob nadležnosti organa partije kada to statutom nije određeno, odlučuje o isključenju iz članstva. Predsedništvo može predložiti da odluku Statutarne komisije preispita Glavni odbor, osim odluke koja se odnosi na rad Predsedništva, a odluka Glavnog odbora je konačna.⁶⁰

Nadzorni odbor ima predsednika i 4 člana koje bira Glavni odbor. Predsednik i bar dva člana moraju biti diplomirani ekonomisti. Nadležnost Nadzornog odbora je da vrši vanrednu kontrolu finansijskog poslovanja partije u celini i da daje mi-

⁵⁹ Statut LDP, čl. 31.

⁶⁰ Statut LDP, čl. 34.

šljenje o svim finansijskim izveštajima u partiji pre njihovog usvajanja od strane nadležnih organa partije.

Centralni izborni štab (CIŠ) je operativni organ nadležan i odgovoran za organizovanje i sprovođenje svih aktivnosti vezanih za učešće partije na izborima. Radom CIŠ-a rukovodi šef izbornog štaba koga imenuje Glavni odbor na predlog Predsednika. Sastav ovog tela određuje šef CIŠ-a, a potvrđuje Predsedništvo. CIŠ formira mrežu koju čine izborni štabovi lokalnih organizacija. Šefove gradskih izbornih štabova imenuje šef CIŠ-a, a šefa pokrajinskog izbornog štaba imenuje Pokrajinski odbor. Šef CIŠ-a za svoj rad odgovara Predsedniku, Predsedništvu i Glavnom odboru.⁶¹

Biro LDP-a je savetodavni i operativni organ čiji je zadatak da pomaže Predsedniku u rukovođenju partijom i obavljanju njegovih poslova i zadataka. Sastav Biroa utvrđuje Predsednik i o sastavu informiše Glavni odbor, a članovi Biroa su za svoj rad odgovorni Predsedniku.

ZAKLJUČAK

U literaturi koja se bavi političkim pozicioniranjem i ideološkim profilima partija u Srbiji, zaključci u vezi sa LDP-om su uglavnom identični. Stojiljković (2011: 284–287) prikazuje naglašenu proevropsku, tržišno-liberalnu poziciju ove partije i tvrdi da ova partija najbliža libertarijanskoj poziciji. Gotovo isti zaključak iznosi i Vujačić (2007: 168–170), koji u analizi liberalnih partija koristi teorijska razgraničenja tog pojma razlikujući socijalni liberalizam, umereni neoklasični liberalizam i libertarijanizam, a LDP vidi kao partiju umerenog neoklasičnog liberalizma, pre svega u pogledu na sferu ekonomije, i naglašava da u drugim oblastima nalikuje na druge stranke

⁶¹ Statut LDP, čl. 37.

koje promovišu socijal-liberalne programe, ističući elemente socijalne politike koji se nalaze u programu ove partije.

Svakako, pozicija LDP-a jeste liberalna – a u zavisnosti od teme ili programa njeni stavovi se pomeraju i menjaju, ali ostaju u okviru za koji možemo da tvrdimo da je liberalni.

Literatura

Beyme, Klaus Von, *Transformacija političkih stranaka*, Fakultet političkih znanosti, Zagreb, 2002.

Kitschelt, Herbert, *Diversification and Reconfiguration of Party Systems in Postindustrial Democracies*, *Europäische Politik*, 03/2004, 2004.

Rosen, Harvey; Gayer, Ted, *Public Finance*, McGraw Hill, New York, 2007.

Shabbir, Cheema, *Building Democratic Institutions: Governance Reform in Developing Countries*, Kumarian Press, Bloomfield, 2005.

Stojanović, Boban, „Koalicije i izbori u Srbiji 2012. godine”, u: Jovanović, Milan; Vučićević, Dušan (ur.), *Izbori u Srbiji 2012. godine: (ne)očekivana promena*, Institut za političke studije, Beograd, 2013.

Stojiljković, Zoran, „Partijska scena Srbije”, u: Stojiljković, Zoran; Pilipović, Gordana (ur.), *Političke grupacije u Evropi*, Konrad Adenauer Stiftung, Beograd, 2011.

Stojiljković, Zoran, „Izborna obećanja i postizborna realnost: javne politike u izornoj ponudi u Srbiji”, u: Stojiljković, Zoran; Pilipović, Gordana (ur.), *Javne politike u izornoj ponudi: Izbori i formiranje vlasti u Srbiji 2012. godine*, Konrad Adenauer Stiftung, Beograd, 2012.

Vujačić, Ilija, „Liberalizam i političke stranke u Srbiji”, u: Lutovac, Zoran (ur.), *Ideologija i političke stranke u Srbiji*, Beograd: Fakultet političkih nauka, Friedrich Ebert Stiftung i Institut društvenih nauka, Beograd, 2007.

Vuletić, Vladimir, „Ideološki profil srpskih političkih stranaka“, u: Stojilković, Zoran (ur.), *Zašto glasam – kako glasam – ako uopšte glasam*, Friedrich Ebert Stiftung, Beograd, 2012.

Program LDP, „Drugačija Srbija“ (2007): <http://www.ldp.rs/upload/documents/drugacija%20srbija.pdf>

Ekonomski program LDP, „Ekonomija bez granica“ (2008): <http://www.ldp.rs/upload/documents/Ekonomija%20bez%20granica.pdf>

Deklaracija Preokret, LDP (2012), <http://istina.ldp.rs/O-nama/16138/Povelja-preokret.shtml>

Statut LDP, <http://istina.ldp.rs/O-nama/16136/Statut.shtml>

Sajt LDP, <http://istina.ldp.rs/Liberalno-demokratska-partija/1/Naslovna.shtml>

Intervju sa Bojanom Đurićem, potpredsednikom LDP-a, 20. avgust 2013. godine